

КУЛЬТУРНА ІНФРАСТРУКТУРА: КУЛЬТУРНІ ПОСЛУГИ, КУЛЬТУРНІ ПРАВА ТА СУСПІЛЬНЕ БЛАГО

Олійник

Олександра Сергіївна

кандидатка культурології,
завідувачка відділу теорії
та історії культури,
Інститут культурології
Національної академії
мистецтв України,
м. Київ
aleksandra.oley@gmail.com

Oleksandra Oliinyk

Ph.D. (Culturology),
head of the department of theory
and history of culture,
Institute for Cultural Research,
National Academy
of Arts of Ukraine,
Kyiv
aleksandra.oley@gmail.com

Анотація. Метою статті є вироблення теоретичного підґрунтя для формування практичного підходу дослідження культурних потреб населення і динаміки культурного процесу. У статті звертаємося до питання забезпечення культурних потреб через концепцію суспільного блага та публічних товарів. Важливим елементом визначено доступ до культурного блага як процесу, що визначає культурну інфраструктуру й водночас залежить від неї. У спробі розкрити взаємозалежність культурних потреб і культурної інфраструктури звертаємося до категорії суспільного блага й публічних товарів. Головною тезою статті є невіддільність субпроцесів культурного простору й відтак потреба в розробці чітко визначених критеріїв, що дозволяють б одночасно оцінювати економічну ефективність культурної інфраструктури й динаміку культурного споживання.

Ключові слова: культурні практики, культурний простір, культурні проблеми, культурна політика, культурна інфраструктура, міждисциплінарність, ідентичність, локальна економіка, інтеграція, культурологічний вимір, економіка культури, теорія культури.

У статті звертаємося до питання забезпечення культурних потреб через концепцію суспільного блага та публічних товарів. Важливим елементом визначено доступ до культурного блага як процес, що визначає культурну інфраструктуру і водночас залежить від неї.

Наукова актуальність цього питання визначається рівнем дослідженості аспектів культурного процесу, зокрема роль у формуванні суспільного блага й гарантуванні культурних прав громадян. Утім, більш переконливо засвідчити актуальність може практичний досвід, відображений зокрема в аналітичних матеріалах про культурне споживання і потреби: Олена Богдан (2019 рік), центр СЕДОС, соціологічна група РЕЙТИНГ на замовлення USAID (2023 рік).

Дослідження, суголосні до обраної теми статті, розроблялися українськими науковцями: обґрунтування культурного простору України О. Гриценка, поняття суспільного договору за визначенням Г. Чміль, взаємозв'язок філософії освіти та культурного процесу І. Кузнєцової, теорія культурних практик у інтерпретації Л. Скокової, Р. Демчук, інституалізації культури як

practice-based підхід розроблені С. Волковим і економіка національного інтересу І.-С. Коропецького.

З числа іноземних розвідок — концепція цінностей та економіки культурної політики Д. Тросбі, систематизація теоретичного доробку з економіки культури, запропонована Р. Товз, зв'язок доступу до культурних благ і добробуту населення С. Оман.

Метою статті є вироблення теоретичного підґрунтя для формування практичного підходу дослідження культурних потреб населення.

2022 року (Porsdam, 2022) Данський культурний інститут опублікував матеріал, присвячений питанням культурних прав, зокрема, згадуючи як приклад співпрацю з урядовими й позаурядовими громадськими організаціями, українську офіційну (від країни) аналітичну доповідь щодо забезпечення культурних прав у публічному просторі. Безпосередньо стосується культурних прав і доступу до культурних благ у громадах, згадка про

«кроки українського уряду для покращення якості життя в територіальних громадах шляхом надання доступу до високоякісних культурних послуг і гарантування участі в культурному житті всіх резидентів України».

Мовиться, звісно, про юридичні кроки — «розробку й затвердження Концепції реформування системи надання культурних послуг населенню (наказ КМУ від 23.01.2019 року)», що, на думку авторів аналітичної записки,

«буде реалізовано до 2022 року в політиці для модернізації наявної інфраструктури надання культурних послуг» і спирається на «розвиток і впровадження нової функціональної і ефективної моделі культурних інституцій і культурних просторів відповідно до щільності населення та територіальної доступності» (Porsdam, 2022, с. 33, див. виноску 40¹).

Цей параграф підсумовується тезою про те, що в Україні створено законодавчу базу для створення культурних просторів та конкретних креативних кластерів для задоволення суспільних культурних потреб, реалізації культурних прав та сприяння економічному зростанню громад (Porsdam, 2022, с.

33, див. виноску 40²). У тексті концепції реформування серед проблем, що потребують вирішення, вказується і зниження індексу людського розвитку, і погіршення доступності культурних послуг населенню (зокрема, зазначаються фінансові труднощі, низький прожитковий мінімум) і

«неспроможності або слабкої спроможності органів місцевого самоврядування забезпечення продукування таких послуг комунальними закладами культури» (КМУ, 2019).

Водночас Розпорядження КМУ (від 6.01.2023 р. № 291-р) щодо моніторингу інфраструктури й відповідних модернізацій орієнтоване лише на державну, комунальну мережу (КМУ, 2023), а приватні, громадські дієвці не враховуються моніторингом, що дає значну похибку в пов'язаних показниках культурного споживання, культурних практиках і доступі до культурної інфраструктури, забезпечення культурних прав і підважує сучасність підходів модернізації.

Складність оцінювання і відповідно «регуляції» культурної інфраструктури у відсутності критеріїв, системності опрацювання даних, а також у відчутній розрізненості локальних культурних практик. Власне, міжнародні рекомендації, підкреслюючи значення доступу культури, окремо вирізняють, що культурна політика має враховувати навіть транспортне сполучення з культурним надбанням (Bergamo, 2020 с.10), і наголошують на тому, що культурні політики й програми мають взаємодіяти з громадою: представники й працівники закладів культури мають відображати культурну й соціальну різноманітність громади, бути відкритими до «локальних голосів».

Якщо звернутися до більш ранніх досліджень культурних потреб українського простору, можна зробити висновок, що проблема культурної інфраструктури наскрізною ниткою проходить через всі роки від часу набуття Незалежності: приміром, Н. Костенко (2010 р.) динаміку культурних потреб оцінює як дефіцитну, підкріплюючи твердженням:

«Повноцінним дозволям користується лише п'ята частина родин, чий доходи нижчі прожиткового мінімуму, третя частина молоді й чверть громадян середньої і стар-

шої вікових груп, причому в останньої групи сама проблема дозвілля не викликає особливого інтересу» (Костенко, 2010, с. 63).

Авторка перераховує і причини кризового дефіцитного стану, проте не конкретизує структуру культурних потреб. Причини, як то кагастрофічне скорочення закладів культури, водночас навіть за умови зростання кількості установ, не приводять до росту їхніх аудиторій (Костенко, 2010 с. 63). Подібне узагальнення нас наводить на думку, що зв'язок між культурними потребами, культурним споживанням і культурною інфраструктурою не визначається тими параметрами, що засвідчують їхню спільність, так би мовити приналежність до культури.

Майже декаду потому автори дослідження з центру СЕДОС (2021р.) описують потенціал культурного виробництва м. Херсон, як такого, що відчуває брак закладів культури, попиту на культурні продукти й заходи, що понад те супроводжувалося двоїстістю культурної інфраструктури: де, з одного боку, є культурна мережа закладів «офіційних» (підпорядкування місцевим органам влади, з відповідним фінансуванням).

«Офіційна [мережа закладів] більше пов'язана з органами влади та пропонує більш мейнстримну культуру, яка розрахована на широке коло споживачок та іноді теж може бути якісною (як приклад наводили фестиваль «Мельпомена Таврії», але це скоріше виняток)» (Назаренко, 2021).

Інша, «громадська» культура пропонує альтернативу — неординарне та експериментальне мистецтво, з іншого боку, яка має в кращому випадку колегіальні стосунки з органами влади, але не підтримку. Так чи так, але й громадський сектор, і місцева влада наголошують на недостатності попиту і недостатності можливостей для професійної реалізації митців у Херсоні (Назаренко, 2021, с. 67), і всі сторони дослідження — водночас і учасники фокус-групи — зауважують на недостатності кількості закладів культури й незадовільному операційному їхньому стані (Назаренко, 2021, с. 70).

Власне відчуття приналежності до культури (зокрема й зумовлений зовнішніми бар'єрами доступ до культурних благ) визначає основні ризики: брак відчуття приналежності загрожує втратою

сенсу існування, цитуючи Паскаля Гілена й Тайса Ляйстера:

«Немає більшої драми за неможливість означити себе, коли ваш смисл життя заперечують чи просто не помічають», і незалежно від соціального рівня (від нелегала до працюючого фрилансера), «за беззмістовністю (втратою сенсу) життя чагує депресія і суїцидальний розпач, якщо мовиться про індивідуальну поведінку, вандалізм і насильство — на колективному рівні» (Гілен, 2023, с. 74).

Інша, не менш важлива подібна загроза соціальної і культурної фрустрації проявляється в тому, що сучасний брак приналежності маніпулятивно може порівнюватися з попереднім періодом адептами радянського устрою як міфологізованої утопії «створеної мережі». Власне міф радянської забезпеченості культурних потреб і зокрема розбудови промисловості й культурних виробництв на теренах України замовчує основну передумову й очевидний наслідок, де перша — це динамічний культурно-економічний простір початку ХХ сторіччя (що прослідковується, приміром, в історії українського кіновиробництва й кінопрокатної мережі, сплеску на ринку друкованої продукції у відповідь на послаблення імперської цензури, інновативність навчання друкарської справи й супутніх напрямів і розвитку мережі для споживання: читальні, приватні бібліотеки, книгарні), а наслідок — нежиттєздатна ні за показниками організаційно-економічної ефективності, ні за спроможностями задовільнити соціально-культурні потреби населення по відмові від планово-адміністративного регулювання економіки.

Доступ до культурного блага визначається в міжнародній юридичній практиці елементом культурних прав (особливої частини прав людини), у той час як українське законодавство культурні права залишає в дещо абстрактній формулі, тобто не виділені окремо: до культурних прав і свобод можна віднести: право на освіту, право на технічну, художню та наукову творчість; право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності, обов'язок дбати про культурну спадщину. Водночас у міжнародній практиці культурні права представляються більш розгалужено й включають такі теми, як мова, культурне й художнє виробництво, участь у культурному житті, культурна спадщина,

інтелектуальні права, авторські права, доступ до культурних благ.

Реалізація культурних прав залежать від інфраструктури, утім, культурні практики водночас впливають на закріплення інституту культури. Гіпотеза про вплив пропозиції на попит, зокрема, з'являється в подальшому обґрунтуванні теорії культурного капіталу П. Бурдьє.

Проте, на нашу думку ще одна контрверсія між культурними послугами, що їх надає держава, культурними правами та рівнем забезпечення культурних потреб є наслідком неоднорідності суспільного блага й суб'єктів його гарантування.

З одного боку, якщо керуватися тезами економіки добробуту, теорія цінності підтверджує тези загальноекономічної користі від суспільного блага, з іншого, власне питання відповідальності за формування суспільного блага включає конфлікт суб'єктів: виробники культурного продукту, що перерозподіляють ресурси для максимізації цінності, чи держава, як гарант забезпечення культурних прав, мають першість у відповідальності за створення суспільного блага й публічних товарів.

Теорія економіки добробуту вихідною тезою вважає те, що максимальні показники соціального добробуту досягаються за умов, що жоден з членів суспільства не може отримати кращі умови через будь-які зміни, наприклад, у законодавстві чи державній політиці таким чином, щоб не погіршити умов для інших членів. Це стосується до принципу Оптимуму Парето (Towse, 2014, с. 28), що стосується не нерівності або справедливості, а, першою чергою, соціальної ефективності. Покращенням вважається будь-яке рішення, яке нікому не приносить додаткових збитків. Економіка добробуту обґрунтовує, що баланс зберігається завдяки підтримці аутсайдерів — через компенсації, дотації, податкові пільги чи інші форми господарської підтримки. Подібні референси містить і теорія цінності в інтерпретації Девіда Тросбі: економічна цінність культурного продукту збільшується пропорційно до культурної цінності, в умовну «структуру» якої входить зокрема і суспільне благо (Throsby, 2001, с. 28–29).

Американський економіст українського походження і дослідник історії української економіки І.-С. Коропецький зауважує, що до структури публічних товарів потрібно відносити й дії уряду, які відповідають національним почуттям населен-

ня країни (Коропецький, 1995, с. 54), що питома за визначенням відповідає поняттю суспільного блага, яке, своєю чергою, включається в структуру цінності культурного продукту як частина більш об'ємного критерію культурної цінності.

За І.-С. Коропецьким, дії уряду на догоду «національним почуттям» можна класифікувати як ті, коли уряд продукує або створює умови для індивідуального виробництва товарів і послуг, які здатні представляти національну культуру; як ті, коли уряд змінює структуру економіки або започатковує виробництво престижних товарів за допомогою фінансових важелів (податки, тарифи, квоти, дотації), та ті, коли уряд змінює міжнародний чи міжгосподарський розподіл власності на багатства на певному терені. Пояснення такого розподілу таке: перша група дій використовує певну частину ресурсів для задоволення культурних потреб групи (якщо потреб немає, ресурси використовуються на виробництво приватних товарів), водночас друга й третя групи — через національні преференції уряд скасовує або модифікує необхідність ефективного розподілу ресурсів через урівноваження маргінальних прибутків і витрат? Це може знизити показники виробництва всіх товарів, проте загальний занепад і відсутність задоволення компенсуються загальним здобутком через почуття національної гордості чи єдності, які Коропецький означає як споживання нематеріальних націоналістичних публічних товарів (Коропецький, 1995, с. 54–55).

Утім, якщо в Коропецького і економіці добробуту мовиться про загальну економічну систему, то в економіці культури ці концепції застосовуються для пояснення так званих ринкових аномалій і відтак на виокремлення тих форм виробництва, цінність яких може визначатися як публічні товари через високу суспільну цінність. Разом з тим, суспільна цінність, що створюється недержавним за формою власності суб'єктом, не може бути безпосередньо пов'язана з державною відповідальністю, що тривалий час викликало розлогі й аргументовані дискусії, підсумок яких категоризували Дж. Гейлбурн і Ч. Грей.

Повертаючись до антитези про конфлікт у визначенні відповідальності суб'єктів, звернімося до аналізування основних тез про суспільне благо в структурі культурної цінності продукту культурного виробництва. Власне концепт суспільного блага розмиває фінансову відповідальність «учасників»,

межі відповідальності держави й суспільства закладаються з конфлікту економічних інтересів, що шляхом державної культурної політики, шляхом суспільного впливу й благодійності прагнуть контролювати підприємців, що опосередковано отримують додаткову вигоду від існування/збереження культури й мистецтва. Й ефективність такого розподілу відповідальності залишається відкритим питанням.

Цей конфлікт проаналізували й класифікували дослідники Дж. Гейлбрун і Ч. Грей (Heilbrun, 2006, с. 226), хоча й критикують чи не кожен тезу, що використовують інші дослідники для обґрунтування економічного потенціалу культурного продукту як «суспільного блага».

Розглянемо ці тези крізь оптику українського культурного простору. Наприклад, поширену тезу про «спадок для майбутніх поколінь» як характеристику суспільного блага автори, не заперечуючи, натомість повністю поділяючи, називають суперечливою, оскільки значення збереження культури (смаків, об'єктів, технологій) є настільки самоочевидним, що участь держави чи залучення додаткових фінансових інструментів не були б важливими, мовляв, громада (спільнота), отримуючи індивідуальну користь від культури й мистецтва й усвідомлюючи значення культури й мистецтва, можуть повністю фінансово забезпечити його потреби, тим самим гарантуючи сьогодні майбутнє споживання (Heilbrun, 2006, с. 226). Звісно, такий обіг споживання звучить чи не утопічно, тому захист культури й мистецтва для майбутніх поколінь часто залишається в підпорядкуванні держави.

Складність використовувати подібну характеристику суспільного блага в оцінці економічного потенціалу українського культурного виробництва посилюється розривом у процесі передачі суспільного блага культурного чи художнього змісту від попередніх поколінь: це стосується не лише втрати підприємницької та суспільно-благодійної традиції, які можна розглядати на прикладі друкарства, приватних бібліотек чи кіновиробництва, а й втрати з частковою заміною культурного, поведінкового коду, що Віра Агеєва назвала «культурною амнезією» (Агеєва, 2022), а як завважив Олександр Гриценко (Гриценко, 2019), Україна як особливість культурного простору — співіснування двох ціннісних просторів — українського та радянського (по суті — проросійського).

Хиткою для обґрунтування економічної доцільності інвестування в суспільні блага вважають Дж. Гейбрун і Ч. Грей і тезу про культуру й мистецтво як *головних носіїв національної ідентичності й суспільного престижу країни* (Heilbrun, 2006, с. 226). Звучить парадоксально, але горди ми за співвітчизників на міжнародних платформах громадяни можуть бути та є завдяки й більш фінансово рентабельним спортивним змаганням. Для України ж, натомість, теза захисту національної ідентичності об'єднує поверховий пріоритет культурно-дипломатичних, промоційних, з глибинним внутрішнім процесом подолання вищезгаданої культурної амнезії, відродженням знання і практики художніх методів та поведінкових кодів. Дискурс національної ідентичності в сучасних суспільствах залишався політизованим на користь раніше популярної політики мультикультуралізму. «Національна сором'язливість» другої половини ХХ століття в питаннях ідентичності, автентичності й унікальності, на нашу думку, є результатом двох основних геополітичних травм. Перша з них заподіяна кожною без винятку формою тоталітаризму, які зіштовхнулися в Другій світовій війні, а друга, менш радикально виражена травма, закладена в риторику деколонізаційних процесів по закінченню Другої світової війни. Політика так званого «діалогу культур» культурної дипломатії та фасилітація міжнародних організацій в країнах, що проходили деколонізаційні кризи, втілювалися шляхом замирування з метою запобігти репараційним настроям в деколонізованих суспільствах. Ця політика, першою чергою, реалізована в підтримці африканських країн, Індії. Однак із розпадом радянського, так званого, союзу республік, стратегія замирування використовувалася вже в країнах, що звільнилися з-під культурної і територіальної окупації з боку росії.

Питання національної ідентичності, приналежності культури, мистецтва саме цій, геополітично «новій», спільноті й підвищена зацікавленість спільнот у збереженні, відновленні або поверненні культурної цінності у свій культурний простір нерідко позиціонувалася як прояв радикальної націоналістської політики, що в українських реаліях, зокрема через стриманість культурної політики, призвела до катастрофічного експансивного впливу на український культурний простір і суспільство з боку агресивного культурного простору росії.

Теза про *користь культури та мистецтва для локальної економіки* (Heilbrun, 2006, с. 227), здається, не має критики. Коли пояснити більш лінійний зв'язок культури й локальної економіки — культурні події збільшують споживання й обіг у інших локальних видах підприємницької діяльності (від транспорту до кафе, готелів). Складнішим впливом нового культурного виробництва є зміна інфраструктури міста, регіону для мешканців — ринок праці, дозвілєві практики тощо, зміна повсякденних ритуалів. Економічні вигоди для регіону від інвестування в створення або збереження суспільного блага перетинається зі створенням або збереженням спадку для майбутніх поколінь, що підтверджується й історією українського підприємництва. Як брак збережених соціоекономічних свідчень із попередніх сторіч, так і аналітика, і прогнозування суспільної користі культурних ініціатив у розвитку локальної (регіональної) економіки України сучасного періоду в нашому розпорядженні залишає описові документальні свідчення процесів культури, взаємодії громади з культурними ініціативами, підприємництвом або з культурними фестивалями (зокрема, м. Славутич, м. Кам'янець-Подільський, до 2014 року — Коктебель). Утім, це відкриває перспективний напрям дослідження і порівняння культурного процесу і його економічного потенціалу в історичному й прогностичному напрямках.

На користь підтримки виробництва культури й мистецтва як продуцентів суспільного блага свідчить теза *про внесок у лібералізацію освіти*. Теза використовується як майже пряма цитата Баумоля і Боуена, які зауважують, що лібералізація освіти несе непряму користь спільноті, тож це стосується і культури та мистецтва, як невіддільних частин лібералізації освіти. Частіше втілюються як підтримка державою власне освіти у сфері культури й мистецтв, хоча сенс закладається в тому, що лібералізація освітнього процесу ґрунтується на виробництві культури й мистецтва в цілому. Наступний критерій *соціального вдосконалення учасників мистецтв* побудований на припущенні чи радше переконанні, що долученість до мистецтв допомагає стати кращою людиною завдяки розвитку чутливості та здатності до сприйняття нових досвідів критичного мислення. Пов'язаний з переконанням Артура Сесіла Пігу «вплив зростання» споживання культури й висновком Томаса Гейла Мура про покращення якості громадянина (містянина) через

перегляд хорошої вистави чи опери. Девід Тросбі критикує подібне снобістське ставлення до оцінки впливу споживання так званого «високого мистецтва» (Heilbrun, 2006, с. 229), що в цілому правильно, коли мовиться про дихотомічне розділення на високе й низьке, проте, коли мовиться про споживання культури як інструмент запобігання соціальному відчуженню і індивідуальній фрустрації, описаному Гіленом і Ляйстером (Гілен, 2023, с. 74), теза про суспільну користь мистецтва й культури в особистому вдосконаленні має право на існування, хоча наукове обґрунтування цього знайти складно.

Цікаву комбінацію підходів запропоновано в моделі Сюзан Оман у співавторстві з Марком Тейлором на основі оцінки добробуту (Oman, 2018).

У цілому за культурним сектором, на думку дослідників, зберігається парадокс рекурсивного впливу: чим більш дослідженою є мистецька форма, тим бездоганніше обґрунтування фінансування подальшого дослідження впливу на добробут, від того — підтримка державного фінансування цієї артформи, подальшого дослідження і зростання його наочності в дискурсі культурної політики (Oman, 2018, с. 226).

Оман і Тейлор називають дані з кількості працевлаштованих, кількості організацій у кожному субсекторі культурно-мистецького простору, фінансові показники (доходи й витрати) важливим ресурсом в умовах відсутності інших надійних даних про культурну інфраструктуру (Oman, 2018, С. 229). Це — обов'язковий мінімум для обґрунтування фінансових рішень культурної політики, однак, на думку дослідників, не гарантія ефективності політики. Значно більш важливим є аналіз даних добробуту, прогнозування соціального ефекту інвестицій і комбінування підходів.

Висновки. Для оцінювання культурних потреб і дослідження української культурної інфраструктури належить напрацювати підхід до економічного та соціального потенціалу. Виходячи зі специфіки культурного простору, культурної інфраструктури та застарілих управлінських підходів, культурна статистика, що уніфікує міжнародний досвід, і є пріоритетним підходом в управлінському реформуванні, може посилюватися моніторингом культурних потреб, культурного забезпечення і культурного споживання. Утім, основу має складати спільний тезаурус під час дослідження культурного простору й системність збору та опрацювання показників.

Примітки:

¹ Цитата з оригінальної виноски: The Government of Ukraine takes steps to improve the quality of life in local communities by providing access to high-quality cultural services and ensuring participation in cultural life of all Ukrainian residents. With this purpose the Government of Ukraine approved the Concept of Reforming the system of provision of Cultural services to the population (Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine of January 23, 2019).

The document defines development and implementation of policy for modernization of existing infrastructure of cultural services provision as one of the key goals to be achieved by 2022. This goal will be reached by means of development and implementation of the new functional and effective models of cultural institutions and cultural spaces with regard to population density and territorial proximity. Thus, Ukraine has established the legal framework for creating cultural spaces and specific creative clusters to be used to meet public cultural needs, to realize cultural rights, and to promote economic growth of communities.

² Цитата з оригінальної виноски: ... Ukraine has established the legal framework for creating cultural spaces and specific creative clusters to be used to meet public cultural needs, to realize cultural rights, and to promote economic growth of communities.

Література:

- Агеева, В. (2022). За лаштунками імперії. Есеї про україно-російські культурні відносини. Київ: Віхола. 360 с.
- Гриценко, О. (2019). Культурний простір і національна культура: теоретичне осмислення та практичне формування: монографія. Київ: Інститут культурології НАМ України. 256 с.
- Гілен, П., & Ляйстер, Т. (2023). Культура в підмурках громадянського суспільства. Харків: Ist Publishing. 120 с.
- КМУ. (2019). Розпорядження від 23 січня 2019 р. № 27-р. Про схвалення Концепції реформування системи забезпечення населення культурними послугами. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27-2019-%D1%80#Text>
- КМУ. (2023). Розпорядження від 6 січня 2023 р. № 291-р. Про внесення змін до розпоряджень Кабінету Міністрів України від 23 січня 2019 р. № 27 і від 22 травня 2019 р. № 355. Відновлено з <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/291-2023-%D1%80#n2>
- Коропецький, Іван-Святослав. (1995). Дещо про минуле, недавнє минуле та сучасне української економіки. Київ: Либідь, 240 с. ISBN 5-325-00707-6
- Костенко, Н. (2010). Динаміка культурних потреб населення України: очікування і ризику. *Наука та інновації*. Т. 6. Інститут соціології НАН України. С. 60–66. DOI: <https://doi.org/10.15407/scin6.06.060>
- Назаренко, Юлія, Сирбу, Олена, Філіпчук, Ліліана, & Хассай, Єлизавета. (2020). Дослідження дозвілля і культурних потреб міської молоді в Україні. ГО «Центр дослідження суспільства «Седос». 151 с. Відновлено з <https://cedos.org.ua/researches/doslidzhennia-dozvillia-i-kulturnykh-potreb-miskoi-molodi-v-ukraini/>
- Heilbrun, J., & Gray, Ch. (2006). The economics of art and culture. 2nd edition. Cambridge University print. 412 p.
- Porsdam, H. (2022). The Cultural Rights Manual. Retrieved from <https://www.newdemocracyfund.org/wp-content/uploads/sites/2/2022/09/Cultural-Rights-Manual.pdf>
- Susan, Oman, & Taylor, Mark. (2018). Subjective well-being in cultural advocacy: a politics of research between the market and the academy. *Journal of Cultural Economy*, 11:3. P. 225–243. DOI: <https://doi.org/10.1080/17530350.2018.1435422>
- Throsby, David. (2001). Economics and Culture. Cambridge University Press. 210 p.
- Towse, Ruth. (2014). Advanced Introduction to Cultural Economics. Edward Elgar. 146 p. ISBN 9781781954898

References:

- Aheieva, V. (2022). Za lashtunkamy imperii. Esei pro ukraïno-rosiïski kulturni vidnosyny [Behind the scenes of the empire. Essays on Ukrainian-Russian cultural relations]. Kyiv: Vikhola. 360 p. (in Ukrainian)
- CMU (2019). Order of January 23, 2019 № 27-p. On the approval of the Concept of reforming the system of providing the population with cultural services. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/27-2019-%D1%80#Text>
- CMU (2023). Order of January 6, 2023 № 291-p. On amendments to the orders of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated

- January 23, 2019. № 27 and dated May 22, 2019. № 355. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/291-2023-%D1%80#n2>
- Gilen, P., & Liaister, T. (2023). *Kultura v pidmurkakh hromadianskoho suspilstva* [Culture in the foundations of civil society]. Kharkiv: 1st Publishing. 120 p. (in Ukrainian)
- Heilbrun, J., & Gray, Ch. (2006). *The economics of art and culture*. 2nd edition. Cambridge University print. 412 p.
- Hrytsenko, O. (2019). *Kulturnyi prostir i natsionalna kultura: teoretychne osmyslennia ta praktychne formuvannia: monohrafiia* [Cultural space and national culture: theoretical understanding and practical formation: monograph]. Kyiv: Institute for Cultural Research of the National Academy of Arts of Ukraine. 256 p. (in Ukrainian)
- Koropetskyi, Ivan-Sviatoslav. (1995). *Deshcho pro mynule, nedavnie mynule ta suchasne ukraïnskoi ekonomiky* [Something about the past, recent past and present of the Ukrainian economy]. Kyiv: Lybid, 240 p. ISBN 5-325-00707-6 (in Ukrainian)
- Kostenko, N. (2010). *Dynamika kulturnykh potreb naseleñnia Ukrainy: ochikuvannia i ryzyky* [Dynamics of Cultural Needs of Ukrainian Population: Expectations and Risks]. *Science and innovation*. V. 6. Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine. Pp. 60–66. DOI: <https://doi.org/10.15407/scin6.06.060> (in Ukrainian)
- Nazarenko, Yuliia, Syrbu, Olena, Filipchuk, Liliana, & Khassai, Yelyzaveta. (2020). *Doslidzhennia dozvillia i kulturnykh potreb miskoi molodi v Ukraini* [Study of leisure time and cultural needs of urban youth in Ukraine]. NGO "Sedos Society Research Center". 151 p. Retrieved from <https://cedos.org.ua/researches/doslidzhennia-dozvillia-i-kulturnykh-potreb-miskoi-molodi-v-ukraini/> (in Ukrainian)
- Porsdam, H. (2022). *The Cultural Rights Manual*. Retrieved from <https://www.newdemocracyfund.org/wp-content/uploads/sites/2/2022/09/Cultural-Rights-Manual.pdf>
- Susan, Oman, & Taylor, Mark. (2018). Subjective well-being in cultural advocacy: a politics of research between the market and the academy. *Journal of Cultural Economy*, 11:3. P. 225–243. DOI: <https://doi.org/10.1080/17530350.2018.1435422>
- Throsby, David. (2001). *Economics and Culture*. Cambridge University Press. 210 p.
- Towse, Ruth. (2014). *Advanced Introduction to Cultural Economics*. Edward Elgar. 146 p. ISBN 9781781954898

Oleksandra Oliinyk

Cultural infrastructure: cultural services, cultural rights and public good

Abstract. The article aims to develop a theoretical basis for the adaptation of a practical approach to research both on the cultural needs of the population and on the dynamics of the cultural process. Therefore we address the issue of ensuring cultural needs through the concept of public goods. An access to cultural goods as a process that determines and at the same time depends on the cultural infrastructure is identified as a core element of the study. In an attempt to reveal the interdependence of cultural needs and cultural infrastructure, we adjust to the category of public goods. The main thesis of the article is the inseparability of subprocesses of the cultural space and, therefore, the need to develop clearly defined criteria, correlating simultaneously the assessment of the economic efficiency of cultural infrastructure and the dynamics of cultural consumption.

Keywords: cultural practices, cultural space, cultural problems, cultural policy, cultural infrastructure, interdisciplinarity, integration, identity, local economy, cultural dimension, economics of culture, theory of culture.